

COP29: Dünyanın bu günü və gələcəyi naminə

Yaqut Ağaşahqızı

Ölkəmiz neft-qaz cəhətdən zəngin olsa da, "yaşıl enerji" sahəsində inkişafa da xüsusi diqqət ayırır. Azərbaycan regionda və bütün dünyada sülhün bərqərar olunmasında və planetimizin ekoloji balansının qorunmasında israrlıdır. Prezident İlham Əliyevin Sərəncamı ilə Azərbaycanda 2024-cü il "Yaşıl dünya naminə həmrəylik ili" elan edilib. Azərbaycanın iqlim dəyişikliyi ilə bağlı gördüyü işlərin nəticəsi olaraq BMT-nin İqlim Dəyişikliyi üzrə Çərçivə Konvensiyasının Tərəflər Konfransının 29-cu sessiyasının - COP29-un Bakıda keçirilməsi qərara alınıb.

COP29 kimi mötəbər tədbirin Azərbaycanda keçirilməsi ölkəmizə yüksək etimadın və inamın növbəti göstəricisi, habelə beynəlxalq təşkilatlarla formalaşdırılmış uğurlu əməkdaşlığın nəticəsidir. Bu mötəbər tədbir Azərbaycanın beynəlxalq aləmdə nüfuzunun daha da yüksəldilməsi baxımından böyük siyasi və iqtisadi əhəmiyyət daşıyır, iqlim dəyişikliyinə azaldılmasına və yaşıl enerjiden istifadəyə yönəlmiş qlobal təşəbbüslərin təşviqində mühüm rol oynayır. Eyni zamanda, ölkələri bir araya gətirməklə ətraf mühitin yaxşılaşdırılması, insanların sağlamlığı və təhlükəsizliyi üçün ciddi təhdidlərin aradan qaldırılması istiqamətində qərarların qəbulunu şərtləndirəcək.

İştirakçı sayı və miqyas baxımından isə COP29 Azərbaycanın evsahibliyi edəcəyi ən böyük tədbir olacaq. Tədbirin keçiriləcəyi məkan kimi Bakı Olimpiya Stadionu seçilib. Bu qərar BMT ilə məsləhətləşmələr nəticəsində və əvvəlki COP tədbirlərinin təcrübəsi nəzərə alınaraq qəbul edilib. COP29 zamanı təşkil olunacaq göy və yaşıl zonaların stadion ərazisində kompakt şəkildə yer alması, ətraf mühitə mümkün mənfi təsiri minimuma endirmək məqsədilə ərazinin planı BMT-nin təşkilat komandası ilə koordinasiya şəkildə hazırlanır. Konfransın bütün plenar sessiyalarının vahid məkanda təşkili üçün stadionun ətrafında əlavə qurğular quraşdırılacaq. Artıq COP29-un loqosu da Azərbaycan və dünya ictimaiyyətinə yaxşı tanışdır. Loqoda buta motivləri beş fərqli elementi - flora və fauna, hava və külək, su, enerji və kainatı özündə birləşdirir. COP29-un loqosu bəşəriyyət və ətraf mühit arasında davamlı əlaqənin, ekoloji cəhətdən həssas davranış və nəticəyönlü fəaliyyətin əhəmiyyətini əks etdirir.

Belə bir qlobal əhəmiyyətli konfransa hazırlığın ən vacib istiqamətlərindən biri də təbii ki, əhalinin bu sahədə ekoloji maarifləndirilməsidir. İctimaiyyətin bu mötəbər iqlim konfransından gözləntilərinin, eləcə də iqlim dəyişmələrinin təsirləri kimi müxtəlif önəmli mövzularda məlumatların əlçatanlığının təmin edilməsi məqsədilə COP29 Məlumat Mərkəzi yaradılıb. Mərkəz vətəndaşlar arasında dayanıqlı vərdişlərin və nümunəvi davranışların inkişafına xidmət göstərəcək. Belə ki, mərkəz konfransın məqsəd və hədəfləri, iqlim dəyişmələri ilə qlobal mübarizədə kollektiv fəaliyyətin əhəmiyyəti haqqında məlumatların əlçatanlığını və ekoloji biliklərin artırılmasını təmin edəcək. İnnovativ yanaşması ilə seçilən mərkəzin məqsədi gündəlik dayanıqlı davranışları və həyat tərzini fəal şəkildə təşviq etməkdir.

Ziyarətçilərin iqlim dəyişmələri və COP29 konfransı haqqında interaktiv və maraqlı təcrübə keçmələri üçün Məlumat Mərkəzində müxtəlif tematik zonalar yaradılıb. Belə ki, COP zonalarında qonaqlar bu mühüm konfransın xronoloji və coğrafi tarixçəsi ilə tanış ola, virtual səyahət zonasında VR eynəkləri vasitəsilə nadir immersiv iqlim səyahətinə çıxaraq dünyanın istənilən nöqtəsində landşaft və iqlim şəraitini izləyə bilərlər.

Ekoloji maarifləndirmə və iqlim dəyişmələri istiqamətində gənclərin fəal iştirakının təmin edilməsi məqsədilə COP29 Akademiyası da fəaliyyətə başlayıb.

İstənilən ixtisas sahəsi üzrə məzunların müraciətlərini qəbul edəcək akademiya qeydiyyatdan keçən gənclər üçün ünsiyyət, layihələrin idarəedilməsi, peşəkar davranış kodeksi və sairə kimi yumşaq bacarıqlara yiyələnmək üçün müvafiq mütəxəssislərin iştirakı ilə seminarlara qatılma imkanı yaradacaq. COP29 Akademiyasının iştirakçıları Əməliyyat Şirkəti tərəfindən işlə təmin edilərək COP29 tədbirinin təşkilinə işçi heyətinin üzvü qismində töhfə verməyə cəlb ediləcəklər. Bütün bunlar gənclərimizin peşəkar bacarıqlara yiyələnməsinə, təcrübə toplamasına, məşğulluğuna da mühüm töhfə olacaq.

Yeri gəlmişkən, dünyada, eləcə də Azərbaycanda "yaşıl enerji"yə keçidə indiki kimi önəm verilməsi təsadüfi deyil. Bununla bağlı BMT-nin bir hesablamasını xatırladaq. Bildirilir ki, əgər 2050-ci ilə qədər dünya əhalisi 9,8 milyarda çatarsa, mövcud həyat tərzini saxlamaq, lazımı təbii resursları gerçəkləşdirmək üçün üç planetin ekvivalentini reallaşdırmaq mühüm vəzifəyə çevriləcək. Başqa sözlə, bu, yüksək gəlirli ölkələrdə adambaşına düşən karbon izinin aşağı gəlirli ölkələrin səviyyəsindən 10 dəfə yüksək olması faktından irəli gəlir. Bir sözlə, hazırda beynəlxalq əlmi sağlamlıqla bağlı nəzərə çarpan böhran, çirklənmənin getdikcə geniş miqyas alması ciddi narahat edir. Buna görə də yaşıl enerji"nin istehsalına, həmçinin "yaşıl xidmət"ə, məsələn, elektromobillərin geniş yayılmasına üstünlük verilir.

Bu gün bütün dünya əmindir ki, Azərbaycanın noyabrda COP29-a uğurla sədrlik edəcəyinə, eyni zamanda ölkəmizin fəallığı sayəsində iqlim maliyyələşməsi əhəmiyyətli dərəcədə irəliləyəcək. Prezident

İlham Əliyev iyulun 4-də keçirilmiş “Şanxay Əməkdaşlıq Təşkilatı plus” formatında tədbirdə və iyulun 6-da Şuşada təşkil edilmiş Türk Dövlətləri Təşkilatının Dövlət başçılarının qeyri-rəsmi Zirvə görüşündə Azərbaycanın COP29 zamanı inkişaf etmiş və inkişaf etməkdə olan ölkələr arasında körpü yaratmaq və konsensusa nail olmaq üçün səylərini əsirgəməyəcəyini vurğulayıb. Şuşa Zirvə görüşündə qəbul olunmuş “Qarabağ Bəyannaməsi”ndə qardaş türk dövlətləri COP29-da real nəticələrin əldə edilməsi istiqamətində Azərbaycanın ardıcıl səylərini dəstəkləyiblər.

COP29-a ev sahibliyi edəcək Azərbaycan həm də “yaşıl enerji”nin inkişafına regionda ən çox töhfə verən ölkələrdən biridir. Bu ilin yanvar-fevral aylarında Azərbaycanda günəş enerjisinin istehsalı 6 dəfə artıb və 50,2 MVT-dən artıq günəş enerjisi istehsal olunub. Bərpa olunan mənbələrdən enerji istehsalında artımlar var. Bu artımlar Azərbaycan üçün 2030-cu il hədəflərinə nail olunması baxımdan vacibdir. Yəni Azərbaycan 2030-cu ilədək ümumi istehlakın 30 faizini “yaşıl enerji” hesabına ödəmək niyyətindədir. Bu, Azərbaycan üçün “yaşıl enerji” ixrac imkanları deməkdir. 2027-ci ildən Azərbaycanın Avropa İttifaqı ölkələrinə öz “yaşıl enerji”sini çıxaracağı gözlənilir. “Yaşıl enerji” ixracının artması Azərbaycan üçün ixracın şaxələndirilməsi və enerji ixracının strukturunun keyfiyyətə dəyişməsi baxımından vacib bir addımdır.

Hazırda regionlarımızda sosial-iqtisadi inkişafın təşviq edilməsi üçün mühüm addımlar atılır. Həmin addımlardan biri Qarabağ və Şərqi Zəngəzurun “Yaşıl Enerji Zonası” elan edilməsidir. Təbii ki, bu da qlobal çağırışlara və müasir inkişaf tendensiyalarına uyğun strateji yanaşmanın məhsuludur. Prezident İlham Əliyev çıxışlarında dəfələrlə bu ərazilərin enerji təminatında bərpaolunan enerji mənbələrindən maksimum istifadə ediləcəyi, ekoloji təmiz, səmərəli innovativ texnologiyaların tətbiq olunacağı barədə qəti mövqə ifadə edib.

Qeyd edək ki, Qarabağ və Şərqi Zəngəzur 7200 meqavat günəş, 2000 meqavat külək enerjisi potensialına malikdir. Ölkəmizin daxili su ehtiyatlarının isə təxminən 25 faizi, yəni illik 2 milyard 560 milyon kubmetri bu ərazilərdə formalaşır. Bu bölgələrin bərpaolunan enerji istehsalı üçün imkanları çox genişdir. Belə ki, Yer səthinə düşən günəş radiasiyasının miqdarına görə Qarabağın cənub düzənlik hissəsi - Füzuli, Cəbrayıl, Zəngilan rayonları Naxçıvan Muxtar Respublikası ərazisindən sonra ikinci yerdə dayanır. Burada bir kvadratmetr üfqi səthə düşən günəş radiasiyası ildə 1600-1700 kilovat/saat təşkil edir. Həmin ərazilərin ümumi günəş enerjisi potensialı 3000-4000 meqavatdır. Ölçü müşahidə stansiyalarının quraşdırılması yolu ilə potensialın daha dəqiq hesablanması həyata keçiriləcək.

Bu gün dünyanın ən böyük enerji şirkətləri də Azərbaycanda bərpaolunan enerji növlərinin istehsalına maraq göstərir və artıq bu maraq reallaşır. İşğaldan azad edilmiş ərazilərimizdə “yaşıl enerji” zonasının yaradılması məqsədilə bərpaolunan enerji mənbələrindən istifadə ilə bağlı özəl investisiyaların cəlb olunması üçün investorlarla müzakirələr aparılır. Azərbaycan iqtisadiyyatının olduqca perspektivli bir sahəsi "yaşıl enerji"dir və COP29-un ölkəmizdə keçirilməsi bu sahənin uğurla qurulması baxımından çox əhəmiyyətli rol oynayacaq. Azərbaycan qlobal təhlükəsizliyin etibarlı təmin olunması istiqamətində çox təsirli təşəbbüslərlə çıxış edir. Eyni zamanda praktiki addımları ilə ciddi töhfələr verir. COP29-un ölkəmizdə keçirilməsi hər şeydən əvvəl Cənubi Qafqazda iqlim dəyişmələrinin mənfi təsirlərinin azaldılması məsələsinə daha ciddi maliyyənin ayrılması, diqqətin yetirilməsi baxımından da əhəmiyyətli olacaq.

Azərbaycanın dünyanın bu günü və gələcəyi naminə fəal şəkildə iştirak etdiyi təşəbbüslər təkə bir tədbirlə bitmir, davamlı xarakter daşıyır. Bu, COP29 tədbirindən sonra da belə olacaqdır. Qeyd edək ki, Azərbaycan 2026-cı ildə BMT-nin 5 İyun Ümumdünya Ətraf Mühit Gününe evsahibliyi edəcək. 5 İyun 2026-cı il tarixində Bakıda keçiriləcək Ümumdünya Ətraf Mühit Günü də ətraf mühitlə bağlı əməkdaşlığı və məqsədyönlü fəaliyyəti ehtiva edən ən böyük qlobal platformadır. 1972-ci ildə BMT-nin Baş Assambleyası tərəfindən təsis edilmiş Ümumdünya Ətraf Mühit Günü bəşəriyyət və planetimiz üçün ekoloji tərəqqinin sürətləndirilməsi naminə reallaşdırılan bütün fəaliyyət və tədbirlərdə istər əyani, istərsə də onlayn formatda iştirak edən milyonlarla insan tərəfindən qeyd olunur. 2026-cı ildə Azərbaycanın evsahibliyi edəcəyi Ümumdünya Ətraf Mühit Günü çərçivəsində əsas diqqət iqlim dəyişmələri ilə bağlı məsələlərə yönəldiləcək. Bütün bunlar Azərbaycanın "yaşıl dünya" naminə həmrəylik təşəbbüslərinin mərkəzində irəliləyən ölkələrdən olduğunu, yaşadığımız planetə mühüm töhfələr verdiyini göstərir.

Bəşəriyyətin qlobal iqlim dəyişikiliyi ilə mübarizənin yeni mərhələsinə qə-dəm qoyduğu indiki şəraitdə COP29-dan gözləntilər çoxdur. Belə ki, “yaşıl dünya” ilə bağlı bir sıra yeni prioritetlərin məhz Azərbaycan paytaxtında müəyyənləş-diriləcəyi gözlənilir ki, bu da qlobal iqlim dəyişikliyinə əhəmiyyətli töhfə sayılacaq.